

Сторінками журналу «Слов'янські воєнні дослідження»

Феномен слов'янської воєнної могутності давно привертає увагу політиків і вчених Заходу. Тільки у XX ст. основою такого інтересу стали епохальні події, що розворушили слов'янський світ: перша світова війна і соціалістична революція в Росії в 1917 р., друга світова війна і Велика Вітчизняна радянського народу проти фашистських окупантів, «холодна» війна, розпад СРСР. Широко відомі висловлення У. Черчілля, Ф. Рузвельта і багатьох інших видатних західних політиків щодо ролі слов'янських держав у процесах, які відбувалися в світі.

Сучасний стан у розвитку загальноєвропейської і світової політичної ситуації також спонукає Захід якомога більш точно оцінювати економічні та воєнно-політичні процеси в слов'янських постсоціалістичних суспільствах для вирішення нової проблеми: втягнення Польщі, Чехії та інших країн в орбіту Північноатлантичного воєнно-політичного альянсу.

Джерела воєнної могутності слов'янських держав на різних етапах їх розвитку протягом уже майже 10 років становлять головну тему відомого західного видання — журналу «Слов'янські воєнні дослідження» («The journal of slavic military studies»).

У журналі регулярно висвітлюються питання загальноєвропейської і глобальної безпеки, воєнної теорії і воєнного будівництва, воєнних доктрин, воєнного мистецтва, воєнно-історичні проблеми, що включають політичні, економічні, соціальні аспекти різних війн, локальних конфліктів і т. п. Журнал прагне виконувати роль об'єднавчого центру між військовими і політиками Заходу й Сходу, вирішує актуальне завдання пошуку шляхів зростання воєнно-політичного довіря між НАТО й слов'янським світом.

Засновники журналу та його сучасні керівники полковник Девід М. Глентц, керівник Служби закордонних воєнних досліджень при армії США (FMSO), та Кристофер Донеллі, спеціальний радник генерального секретаря НАТО з питань Центральної і Східної Європи. До редколегії видання входять вчені США, Канади, Великобританії, Ізраїля, Росії, Польщі, інших держав. В їх числі Джон Еріксон — один з найавторитетніших сьогодні на Заході дослідників воєнно-політичних проблем СРСР—СНД, який представляє Едінбургський університет.

Значна увага в статтях різних авторів приділяється темі розширення НАТО на Схід. Західні дослідники щодо цього дотримуються єдиної точки зору, що загалом виражає офіційну позицію Заходу: безпека Росії у випадку вказаного розширення блоку не постраждає. Зауважимо, що питання, безперечно, надзвичайно важливе й проблематичне, і дуже прикро, що автори, які представляють інтереси Російської Федерації, недосить активно виступають на сторінках журналу, хоча таку можливість вони мають.

Події в Чечні одразу ж знайшли широке висвітлення в матеріалах видання. Інтерес до теми пояснюється, на наш погляд, двома факторами: можливістю початку «ланцюгової реакції» розпаду Росії і виявленням боєздатності реформованих російських Збройних Сил у боротьбі з напівпартизанськими і партизанськими силами Чечні. Вивчення другого фактора, можливо, дозволить західним дослідникам у галузі тактики й оперативного мистецтва зробити деякі нові висновки. У статті А. Раєвського

(1995 р., № 4, с. 681—690) розглянуто вплив повільного реформування російської армії на хід воєнних дій у Чечні.

Автор вказує на вкрай непрофесійні дії російської воєнної розвідки напередодні «чеченського походу» та її оцінки воєнно-політичної ситуації в цій південній республіці. Для короткотермінової чеченської наступальної операції (але аж ніяк не воєнної кампанії!) до грудня 1994 р., за даними воєнного дослідника, керівництвом Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил Російської Федерації виділялося 23 тис. чоловік особового складу проти, як потім з'ясувалося, 45 тис. добре озброєних чеченців, 80 танків проти 50 у противника і 182 гармати проти 100 (1995 р., № 4, с. 683). Як бачимо, переваги в силах і засобах, необхідної, за елементарними законами воєнного мистецтва, для досягнення швидкої перемоги, росіяни спочатку не змогли створити. Це стало причиною їх тяжких втрат. У січні 1995 р. федеральна влада почала різко посилювати свої угруповання в Чечні, але це відбувалося вже в умовах жорстоких боїв і великих втрат у межах Грозного.

Західними вченими вже давно використовується термін «невиправдані втрати», до якого ніколи не зверталася радянська історіографія при підраховуванні втрат СРСР. Підкреслимо, що втрати Радянської держави у Великій Вітчизняній війні — одна з центральних тем у журналі. Особливу активність у її висвітленні виявляє московський професор Б. Соколов, який ще на початку перебудови в Радянському Союзі порушив питання про так звану «ціну Перемоги». Однак і сьогодні вчений не має можливості опублікувати результати своїх довголітніх досліджень у воєнно-наукових виданнях Міністерства оборони Росії, що спонукало його передати підготовлені ним матеріали до редакції журналу «Слов'янські воєнні дослідження».

Як свідчить Б. Соколов, загальні людські втрати СРСР складають 43 448 тис. чоловік, а німецькі — 5 950 тис. чоловік (співвідношення — 7,3:1); цивільне населення втратило відповідно 16 900 тис. і 2 млн. чоловік, а збройні сили — 26 548 тис. і 3950 тис. чоловік.

Привертають увагу статті Д. М. Гленца — головного західного дослідника проблем воєнного мистецтва Радянських Збройних Сил періоду Великої Вітчизняної війни. Використовуючи матеріали німецьких воєнних архівів, вчений видав чимало книг, а в своїй статті «Прелюдія до Курська: радянські наступальні операції у лютому — березні 1943 р.» (1995 р., № 1, с. 1—35), посилаючись на німецькі джерела, висвітлює причини невдач Червоної Армії на Харківсько-Дніпровському напрямку, досить детально розглядає хід бойових дій у ряді областей України, зокрема Сумській та Харківській. Цінність матеріалів дослідника в тому, що їх можна порівняти з публікаціями радянської історіографії і таким чином позбутися певних переконачень у висвітленні ходу війни, допущених: як радянськими, так і німецькими істориками.

Редколегія журналу вважає одним з головних своїх завдань, більше того — обов'язком, залучення вчених слов'янських держав, які живуть нині в умовах економічної кризи, до тісного ділового співробітництва. Між колективами редакцій журналу «Слов'янські воєнні дослідження» і «Українського історичного журналу», Службою закордонних воєнних досліджень при армії Сполучених Штатів Америки і Інститутом історії України НАНУ встановлюються необхідні контакти. Західному англомовному читачеві, безумовно, цікаво було ознайомитися з науковими працями українських авторів — воєнних істориків, теоретиків, воєначальників. На жаль, представники України представили мало статей для подальшого курсного добору й публікації. Зі свого боку, західні вчені хотіли б знайти в «Українському історичному журналі» трибуну для вираження своїх поглядів щодо воєнно-історичних процесів у слов'янському світі.

Гадаємо, що зв'язки вчених наших держав розширяться після створення планованого Д. Гленцем «Слов'янського воєнно-історичного журналу».

Для бажаючих надіслати до журналу «Слов'янські військові дослідження» свої праці, повідомляємо деякі технічні деталі: статті, огляди, рецензії та інші матеріали в одному примірнику слід надсилати за адресою:

David M. Glantz
805 Forbes Road
Carlisle, PA 17013
United States of America
тел.: (717) 249-1161
факс: (717) 249-5894

Якщо стаття, яка викличе зацікавлення, буде написана англійською мовою, то термін її публікації, за рішенням редколегії, значно прискориться. На жаль, одержані матеріали вчених слов'янських країн написані переважно не англійською мовою, що потребує чималих зусиль для їх перекладу.

На закінчення підкреслимо, що сучасний стан військової науки як на Заході, так і на Сході дедалі більше потребує посилення інтеграції наукових досліджень сторін. Журнал «Слов'янські військові дослідження» твердо дотримується вказаного принципу.

О. О. МАСЛОВ (Сумська обл., сел. Шалигіне)